

Gruppearbejdet...

– social kompetence eller kampen om at få ret

Af Dorthe Rasmussen

Uden at tænke nærmere over det, kaster mange lærere børnene ud i gruppearbejder, og forventer at børnene koncentrerer sig om det faglige. Når børnene henvender sig til læreren om samarbejdsproblemer og konflikter, bliver mange lærere pressede og utålmodige og skælder ud for at få børnene til at samarbejde. Men hvorfor forventer vi, at børnene naturligt kan samarbejde, når vi voksne selv havner i samarbejdsproblemer og indbyrdes konflikter i arbejdssituationer?

Vi ved det jo godt! At faglighed når bedst ind i vore små poders hoveder, hvis de har det godt med deres klassekammerater. Hvis miljøet i klassen er præget af rummelighed overfor forskelligheder, og børnene hver morgen åbner døren ind til klasseværelset med glade forventninger. Men presset fra en regering, der har stirret sig blind på paratviden og faglige præstationer, og skoler og lærere, der ikke prioriterer tilstrækkelig tid til at udruste børnene med redskaber til at arbejde i grupper og klare uenigheder og konflikter, overlader problemet til børnene.

Et eksempel: Sofie, Kasper og Olivia skal arbejde sammen i en gruppe om et land, de selv har valgt. De går i 3. klasse og på lige fod med deres klassekammerater forventes det, at de skal lave selvstændigt gruppearbejde, som skal resultere i en rapport. Deres viden skal de slutteligt fremlægge for klassekammerater og forældre. De 3 trasker med bøger, kladdehæfter og penalhuse under armene ud til et stille hjørne ude på gangen. Men der går ikke mange minutter, før de to piger står og hiver lærer Ole i armen, og siger at Kasper løber rundt på gangen, og siger at han ikke gider lave noget. Læreren går med ud på gangen og får Kasper til at forstå, at den går altså ikke. At arbejdet er fælles, at han selv har valgt emnet og altså bare har at deltage på lige fod med de andre i gruppen. Et kvarter senere står de tre endnu engang inde ved lærer Ole, men nu må de pænt vente i kø, fordi der nu er 4 grupper før dem, der skal have hjælp fra Ole til at løse stridigheder. Det pigerne har på hjertet er, at Kasper stadig melder sig ud af gruppearbejdet, men også at pigerne vil skrive om det samme, og det har udviklet sig til en strid, som de ikke selv kan finde løsningen på. Mens de står der i kø og kigger, lægger de mærke til, at mange af deres klassekammerater har nedadbøjede mundvige. Og lærer Ole ser ret træt og sur ud nu. Hans stemme er også lidt skinger, da han beordrer børnene ud i deres grupper og siger, at han kommer til dem efter tur. Men Ole når ikke frem til de tre, og der bliver ikke lavet mere om Afrika den dag. Børnene står alene tilbage. Det valgfrie emne om Afrika skulle have været så spændende, men nysgerrighed og lærelyst er erstattet med frustration og afmagt.

Der hersker ingen tvivl om at gruppearbejdet er et oplagt afsæt til at lære børnene sociale kompetencer. Sagt med andre ord, at lære børnene at lytte til hinanden, diskutere og forhandle, acceptere at man ikke altid bliver enige, men må indgå et kompromis, og vise hinanden respekt og acceptere, at vi er forskellige og har forskellige holdninger.

At træne børnene i at arbejde sammen i grupper bør derfor regelmæssigt være et mål i sig selv, både i indskoling, på mellemtrinnet og i overbygningen. Med kompetent træning, er det ikke svært at forestille sig, hvilke pragtcompetencer børnene kan udvikle, når de som voksne skal samarbejde i mangeartede arbejdssituationer og ikke mindst deltage i utallige møder.

Råd til opstart - trin for trin

Som udgangspunkt må læreren forvente, at der skal bruges en del tid på at lære børnene redskaber til at håndtere det at samarbejde. Nogle elever er begavet med rige sociale kompetencer, mens andres kompetencer ligger i dvale. Ej heller skal der herske tvivl om, at familien i mange tilfælde spiller en stor rolle i den lille purks eller piges lyst og evne til at arbejde sammen med andre børn. Derfor kan det være en god idé at varsle forældrene om arbejdet med deres børn, og til og med klargøre forventninger om forældrenes støtte undervejs i processen.

Lærerteamet kan beslutte at samarbejde om temaet "At lære at samarbejde i grupper". Temaet tænkes og planlægges som målet i sig selv på lige fod, med at opnå en vis grad af faglig viden. Fra et fagligt perspektiv er der meget at vinde, da børnene på sigt får en vigtig social nøgle i hånden, som kan åbne døre til at fortolke og debattere anvendelsen af faglig viden.

Som start kan læreren vælge at lade børnene arbejde sammen 2 og 2 om en debat eller et fagligt emne. Læreren formidler klare og enkle spilleregler, som fx at lytte, ikke afbryde, fortælle løbende til den anden, hvad man har hørt, og tillade forskellige holdninger og uenigheder. Vær opmærksom på, at vi i hverdagen ofte appellerer til børnene om at blive enige - det er ikke formålet her! Øvelsen kan gøres flere gange, og antallet af gruppemedlemmer øges undervejs.

Læreren opsamler erfaringerne med hele klassen, hvor børnene fortæller om deres oplevelser af forløbet. I denne del er det vigtigt, at læreren beregner god tid til opsamling, og også har fokus på de børn, der normalt ikke giver deres besyv med. Det er vigtigt at hvert barn i klassen er klar over, at der stilles gensidige forventninger til hinanden i gruppearbejde. At gruppearbejdet er et forpligtende fællesskab. Børnenes erfaringer, som går på "spilleregler" skrives på tavlen, og børnene skriver dem selv i kladdehæfter, som udelukkende prioriteres til "at lære at samarbejde i grupper". Et barn er ordstyrer og et andet barn er tavleskriver. Når der opstår uoverensstemmelser eller konflikter, skal børnene lægge mærke til, hvad der sker. Hvad optrapper en konflikt, og hvad nedtrapper en konflikt.

Konflikter

Det er værd at huske, at konflikter udløses af følelser som irritation, vrede, skuffelse, følelsen af at være blevet svigtet, raseri, skam og jalousi. Konflikter opleves meget forskelligt. Det betyder, at for én person kan det opleves meget alvorligt, mens det for den anden kan det være et mindre problem, som hurtigt er glemt. Men begge oplevelser skal mødes og anerkendes. Derfor er formålet, at få tingene sagt og også lytte til den anden part, så man kan finde ud af, hvad der faktisk sker.

Ordstyreren

At være ordstyrer er en øvelse, som kan være svær. Barnet varetager pludselig en autoritær rolle, som normalt identificeres med en voksen, og det kan børnene reagere så kraftigt på, at det udvikler sig til en konflikt. Men ordstyreren spiller en vigtig rolle i gruppearbejdet, og derfor kan børnene træne opgaven ved at skiftes til at fungere som ordstyrer under fx. Klassesdebatter. På den måde bliver de mere familiære med rollen, og accepterer ordstyrerens funktion og nødvendige autoritet.

Vi er nået frem til den fase i processen, hvor børnene skal afprøve deres erfaringer og viden. De skal arbejde flere sammen over en uge eller to.

Inden da skal læreren have tænkt over og klargøre flg. overfor børnene:

- Hvem skal arbejde sammen med hvem - skal de selv vælge hvem de vil arbejde sammen med, eller skal læreren have en bevidst finger med i spillet
- Hvad er formålet med gruppearbejdet?
- Opsummering af: Hvad er gruppearbejde?
- Hvilke forventninger er der til gruppen og det enkelte gruppemedlem?
- Hvorfor skal vi lave gruppearbejde?
- Gruppearbejdet og det faglige emne - eksempler på hvordan man kan organisere arbejdet
- Hvilke opgaver skal varetages og hvilke roller fordeles?
- Hvordan starter man gruppearbejdet op? Ex. start med en ordstyrer - alle høres om hvorfor de vil arbejde med emnet, og hvad der særlig interesserer dem.
- Uddelegering af emner - interesse, forhandling
- Hvad gør vi når vi er uenige - at lære at lytte, evt. introduktion til "Girafsprø" "
- Hvordan løser vi konflikter - at acceptere at vi er forskellige, har forskellige holdninger, hvordan kommer vi videre?
- Daglig evaluering og afsluttende - hvordan gik det? Hvad vil vi gøre bedre til næste gang.

Børn har ofte rollemodeller i de ældre klasser, og denne ressource kan bruges i utallige sammenhænge. I dette tilfælde kan man få de ældre erfarne elever til at fortælle om deres egne oplevelser, og give de yngre gode råd med på vejen, særlig i konfliktsituationer. Børn der formidler til børn kan noget, som vi voksne ikke kan hamle op med.

Mange voksne kan kaste et trist tilbageblik på skoleårene, og erkende at fagligheden ofte gik op i hat og briller. Årsagerne er mangeartede, men de fleste bunder i, at værktøjskassen til at håndtere gruppearbejdet måtte vi selv opfinde, og for mange forblev den tom. Mange samarbejdsconflikter rundt omkring på arbejdspladserne er identiske med børnenes - de handler om kampen om at få ret! Ikke om at lytte, ikke om at acceptere hinandens forskelligheder, men om at få ret.

